

Kdo se obává kriminality a jak tyto obavy ovlivňují důvěru ve vybrané společenské instituce v České republice?*

EVA KRULICHOVÁ**

Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i., Praha

Who Fears Crime and How Does This Fear Influence Trust in Selected Social Institutions in the Czech Republic?

Abstract: Over the years both scientists and scholars have been interested in fear of crime because it ranks among the most important indicators of the effectiveness of the fight against crime. Although this phenomenon is widely studied abroad, there are only a handful of Czech studies that discuss it in depth. The aim of this article is to broaden the scope of research in this area. The article maps the possible causes and consequences of fear of crime in reference to the literature and the specific milieu of the Czech Republic. The author draws on a representative sample of 2836 respondents from the fifth wave of the European Social Survey. Consistent with findings in international research the data suggest that a perceived risk of victimisation is a significant factor influencing respondents' fear. Conversely, indicators of vulnerability, such as gender and satisfaction with family income or victimisation, although statistically significant, explain only a small part of the variability of the dependent variable. Rather they act vicariously right through the perceived risk of victimisation. Finally, the data suggest that fear of crime can play an important role in shaping attitudes towards different social institutions, in particular the police. A higher fear of crime correlates with/is associated with a worse assessment of police effectiveness.

Keywords: fear of crime, perceived risk of victimisation, police effectiveness, European Social Survey Round 5

Sociologický časopis / Czech Sociological Review 2016, Vol. 52, No. 2: 131–155

DOI: <http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2016.52.2.244>

* Tento článek byl napsán s podporou grantu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. LM2015066.

** Veškerou korespondenci posílejte na adresu: Mgr. Eva Krulichová, oddělení Hodnotových orientací ve společnosti, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Jilská 1, 110 00 Praha 1, e-mail: eva.krulichova@soc.cas.cz.

Úvod

Na počátku devadesátých let 20. století došlo v České republice k prudkému nárůstu počtu spáchaných trestných činů, který se následně odrazil také ve vzrůstajících obavách z kriminality a nízkém pocitu bezpečí u české veřejnosti. Postupně tak začaly vznikat první studie, které se danými fenomény zabývaly. Jmenujme například Pechačovou et al. [1998], kteří analyzují vliv důvěry ve vládu, ekonomického stresu, zdraví, viktimizace a dalších sociálních charakteristik na pocit ohrožení kriminalitou, nebo Buriánka [1994a, b, 1997, 2001], který se věnoval zejména vývoji pocitu bezpečí nebo tématu kriminality, bezpečnostních rizik a jejich managementu. Strach z kriminality definovala jako jedna z prvních studie Vykopalové [2000: 231], a to jako „vnímání ohrožení osobní bezpečnosti v souvislosti s přímou i nepřímou zkušeností s viktimizací, se způsobem prezentace násilí v masmédiích, s charakterem a případnými viktimogenními rysy lokality bydliště a samozřejmě i s osobnostními charakteristikami respondenta“. Výzkumy hodnotící kriminální situaci a pocit bezpečí obyvatel ve vybraných městech pak realizoval Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) [Holas, Večerka 2003; Večerka, Štěchová, Holas 1994].

V posledních letech se danou problematikou zabýval především Buriánek [2009, 2014], Moravcová [2014, 2015a] nebo sociálně geografické výzkumy ve vybraných pražských čtvrtích [Jíchová, Temelová 2012; Temelová, Čermák, Jíchová 2012]. Přehledovou studii o doposud realizovaných výzkumech IKSP publikoval Holas [2014]. I tak lze říci, že fenomén obav z kriminality a jeho korelátů nebyl v České republice prozatím detailně studován, a to především s ohledem na testování složitějších statistických modelů,¹ které by naznačily, do jaké míry jsou závěry zahraničních studií platné také pro Českou republiku. Článek proto usiluje o rozšíření výzkumu v této oblasti.

Ve své přelomové práci *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk* publikoval Ferraro [1995: 18] model [viz také Farrall, Jackson, Gray 2009], kterým se pokusil shrnout faktory ovlivňující obavy z kriminality a zhodnotit, jaký je jejich význam ve vysvětlení tohoto fenoménu. Velký důraz přitom kladl na tzv. riziko viktimizace. Autor srovnal řadu studií, které se rizikem zabývaly, a zjistil, že ty, které využívaly oficiální statistiky kriminality, tj. jakési objektivní riziko viktimizace, nacházely buď nulový, anebo slabý vztah mezi rizikem a obavami z kriminality. Naopak studie, které zohlednily subjektivně vnímané riziko viktimizace, našly poměrně silnou asociaci mezi těmito proměnnými, a to i při kontrole dalších faktorů. Vznikl tak model obav z kriminality, který o vnímaném riziku viktimizace uvažuje jako o klíčové proměnné spojující individuální charakteristiky jedince – pohlaví, věk, viktimizační zkušenost apod. – s obavami z kriminality.

¹ Výjimkou je práce Pechačové et al. [1998], kteří však namísto obav z kriminality zkoumají spíše pravděpodobnost viktimizace.

Některé z výše zmíněných studií se zaměřily také na subjektivně vnímanou efektivitu policie [Buriánek 1997] nebo důvěru ve vládu [Pechačová et al. 1998] jako vysvětlující proměnné pocitu bezpečí/ohrožení, resp. obav z kriminality [podobně viz např. Bennett 1994]. Jejich studium je pro Českou republiku obzvláště relevantní, vzhledem k tomu, že si v období transformace prošla řadou politických a sociálních změn spojených mimo jiné s relativně nízkou důvěrou občanů v politický systém země a orgány činné v trestním řízení. Novější zahraniční studie však často poukazují na opačnou logiku tohoto vztahu, tedy že důvěra v policii, resp. zhodnocení efektivitu práce policejních příslušníků (tj. rychlosti zásahu, úspěšnosti v prevenci kriminality nebo dopadání těch, kteří se trestného činu dopustili), a v politické instituce může být spíše výsledkem obav z kriminality než jejich příčinou [Chanley, Rudolph, Rahn 2000; Jackson, Bradford 2009; Jackson, Sunshine 2007; Jackson et al. 2009; Kääriäinen 2007; Tyler, Wakslak 2004].

Předložený článek si v první řadě klade za cíl otestovat význam vnímaného rizika viktimizace ve vysvětlení obav z kriminality tak, jak jej ve svém modelu navrhl Ferraro [1995]. Za druhé je naším cílem zjistit, jakou roli hrají obavy z kriminality ve vztahu k hodnocení politických a trestněprávních institucí českou veřejností. Stávající model proto rozšiřujeme o indikátory měřící důvěru ve společenské instituce, konkrétně o vnímanou efektivitu práce policie a soudů [viz European Social Survey 2011] a důvěru ve vybrané politické instituce.

K analýze využíváme data z mezinárodního výzkumu European Social Survey Round 5 (dále jen ESS R5), který se kromě dané problematiky pravidelně dotýká řady dalších témat, jako je politická orientace respondentů, náboženství nebo pracovní příležitosti a rodina. Z tohoto důvodu zde byly obavy z kriminality, které jsou obvykle operacionalizovány pomocí rozsáhlejších baterií otázek mapujících obavy z různých typů trestných činů [Farrall, Jackson, Gray 2009; Ferraro, LaGrange 1992; Ferraro 1995; Hough 1995; Warr 1984, 1985], měřeny pouze dvěma otázkami, a to na obavy z vyloupení domova a obavy z násilného trestného činu (od čehož se odvíjí také podoba indikátoru, který v daném výzkumu měří viktimizační zkušenost a který se soustředí na loupež, vloupání či fyzické napadení respondenta). Z těch jsme pro potřeby analýzy vytvořili souhrnný index [podobně viz Visser, Scholte, Scheepers 2013]. Pokud tedy v tomto článku mluvíme o obavách z kriminality ve spojení s analýzou dat ESS R5, máme na mysli tento okruh trestných činů.

Obavy z kriminality a individuální charakteristiky jedince

Viktimizační zkušenost

Viktimizační teorie předpokládají, že jedinec má pro to, že pocituje obavy z kriminality, nějaké racionální, objektivní vysvětlení. Snaží se tedy propojit obavy s oficiálně odhadovaným rizikem, ale i s individuální viktimizační zkušeností, kterou obvykle dělíme na přímou a nepřímou. Data, která v této studii analyzu-

jeme, stejně jako řada dalších kriminologických výzkumů měří viktimizační zkušenost jednou otázkou shrnující oba zmíněné typy viktimizace, v našem případě viktimizaci vlastní a viktimizaci člena domácnosti (nerozlišují však ani mezi majetkovou a násilnou viktimizací). Důvody jsou především analytického rázu, protože i v relativně velkém výzkumném vzorku najdeme velmi malé procento přímých obětí trestného činu. Zároveň se předpokládá, že viktimizace člena domácnosti se významným způsobem dotkne i lidí, kteří s ním tuto domácnost sdílejí [Skogan, Maxfield 1981; Hale 1996], a má na obavy z kriminality podobný vliv jako viktimizace přímá [Tseloni, Zarafonitou 2008]. Podstatu přímé i nepřímé viktimizace zde alespoň krátce shrneme.

V případě přímé zkušenosti s kriminalitou byla člověku způsobena nějaká újma, ať už fyzická, či majetková, která může v jeho životě zanechat poměrně znatelnou stopu. Dá se předpokládat, že tito lidé budou pociťovat větší obavy z kriminality, protože se již jednou stali obětí trestného činu. Některé studie tuto hypotézu potvrzují a nacházejí relativně silný vliv přímé viktimizace na obavy [Andreescu 2010; Hanslmaier 2013; Tseloni, Zarafonitou 2008]. Jiné jej hodnotí spíše jako slabý nebo neexistující [Ferraro 1995; Garofalo 1979; Liska, Sanchirico, Reed 1988; Pechačová et al. 1998; Wanner, Caputo 1987], což dalo vzniknout tzv. viktimizačnímu paradoxu – kriminality se obává více lidí, než kolik je jí doopravdy zasaženo. Jinými slovy také ti, kteří se bezprostředně nestali obětí trestného činu, pociťují obavy z kriminality [Doran, Burgess 2012; Hale 1996].

Studie prokázaly, že nepřímá zkušenost s kriminalitou, kterou jedinec získává během kontaktu se svým okolím, je mnohem častější než viktimizace přímá. Skogan a Maxfield [1981: 163] například uvádějí, že velký vliv na obavy jedince z kriminality má zejména viktimizace blízkého člověka, kamaráda nebo souseda, protože „právě s těmito lidmi je vázán nějakým silnějším poutem nebo s nimi sdílí společný osud“. Jejich viktimizace mu navíc připomíná jeho vlastní zranitelnost, protože se jim do určité míry podobá, tj. bydlí ve stejné domácnosti nebo lokalitě, tráví čas podobným způsobem apod. [viz také Hale 1996; Yin 1980]. Konečně práce Tseloni a Zarafonitou [2008] poukazuje na význam jak přímé, tak nepřímé viktimizace. Vlastní zkušenost člověka, stejně jako to, že zná někoho, kdo se stal obětí trestného činu, vedou podle autorů k vyšším obavám z kriminality.

Teorie vulnerability

Jedny z prvních definic popisovaly vulnerabilitu jako stav, kdy je jedinec náchylný k budoucím negativním prožitkům a zůstává bez ochrany před nebezpečím [Perloff 1983]. Killias [1990] rozšířil úvahy o měření vulnerability, když ji představil jako vícedimenzionální koncept a určil tři podmínky, na základě kterých se jedinec stává zranitelným a které vedou k obavám z kriminality. Jsou jimi (a) vystavení se nezanedbatelnému riziku, (b) ztráta kontroly, resp. nedostatek účinné obrany, ochranných opatření a/nebo neschopnost útěku a (c) předpoklad závaž-

ných následků [srovnej Jackson 2009]. Obecně však uvažujeme o dvou typech vulnerability: fyzické a sociální [Franklin, Franklin, Fearn 2008; Skogan, Maxfield 1981]. V prvním případě je jedinec přesvědčen, že se může snadněji stát obětí fyzického napadení, že nemá dostatek sil se případnému útoku ubránit a že následná rekonvalescence by pro něj byla bolestivá a obtížná. Naopak sociální vulnerability plyne z postavení jedince ve společnosti. Zvýšené riziko viktimizace, a tedy i vyšší obavy z kriminality zpravidla pociťují ti, kteří si nemohou dovolit zabezpečit svůj majetek proti krádeži nebo jim ekonomická situace nedovoluje rychle kompenzovat ztráty, které jim viktimizací vznikly. Je tedy zřejmé, že mezi ty, kterých se teorie vulnerability nejvíce týká, můžeme zařadit především ženy, starší osoby a jedince s nízkým socioekonomickým statutem.

Pohlaví je dlouhodobě označováno jako nejdůležitější a nejkonzistentnější faktor, který obavy jedince z kriminality ovlivňuje [Akers et al. 1987; Liska, Sanchirico, Reed 1988]. Vyšší obavy deklarují ženy [Box, Hale, Andrews 1988; Jackson, Stafford 2009; LaGrange, Ferraro 1989; Russo, Roccato, Vieno 2013; Tseloni, Zarafonitou 2008], ačkoli jsou to právě muži, kteří se podle oficiálních statistik a viktimizačních výzkumů stávají častějšími oběťmi trestných činů [Hale 1996]. Již Warr [1984, 1985] zjistil, že ženy jsou vůči rizikům citlivější než muži [srovnej Ferraro 1995; Hilinski, Pentecost Neeson, Andrews 2011]. Jiné studie zase ukazují, že muži mají tendenci na nepříjemné zážitky rychle zapomenout [Pain 1995], podceňovat hrozící nebezpečí nebo svůj strach z kriminality nepřiznat, protože se od nich jako od mužů očekává, že se prostě ničeho nebojí [Gilchrist et al. 1998; Sutton, Farrall 2005]. Velkou roli ve vysvětlení genderových rozdílů obav z kriminality tak může hrát odlišná socializace mužů a žen. Podle Garofala [1979] se ženy díky socializaci stávají více závislé na mužích, přičemž jejich poddajnost je upevňována skrze strach z viktimizace [viz také Sacco 1990]. Muži jsou vychováni jako nebojácní jedinci, kteří druhé pohlaví ochraňují, zatímco ženy jsou mnohem častěji než muži upozorňovány na to, že by se mohly stát obětí trestného činu. Tento fakt v nich logicky vyvolává větší obavy nejen z násilného napadení [Burt, Estep 1981], ale také z kriminality obecně.

Zatímco vliv pohlaví na obavy z kriminality je dokumentován řadou studií a odborníci se ve většině případů shodují, že ženy se své vlastní viktimizace obávají více než muži, to samé nelze říci v případě věku. Obecné přesvědčení o vyšších obavách starších lidí [Box, Hale, Andrews 1988; Jackson, Stafford 2009; Smith, Hill 1991; Warr 1984; Yin 1980], které jsou zpravidla vysvětlovány zvýšenou citlivostí na rizika nebo jako reakce na sociální izolaci, snižující se fyzickou silou či zhoršující se ekonomickou situací, a tedy limitovanou schopností ubránit se případné viktimizaci, bývá konfrontováno s dalšími úvahami o existenci a významu vlivu věku na obavy z kriminality. Patrná je především diskuse nad negativním vztahem věku a obav, tj. ukazuje se, že mladší lidé se obávají ve větší míře [Ferraro, LaGrange 1992; Chadee, Ditton 2003; Jackson 2009; LaGrange, Ferraro 1989], nebo jeho nelineární povahou, kde největší obavy nepociťují pouze nejstarší občané, ale i ti nejmladší [Ferraro, LaGrange 1992; Reese 2009; Tseloni, Zarafonitou 2008].

Důležitou roli hraje pravděpodobně i věk v interakci s pohlavím člověka. Existenci této interakce přitom diskutují dvě hypotézy. První z nich argumentuje, že věk tlumí význam dalších statusových charakteristik (tj. pohlaví, ale například i etnického původu). Vliv stárnutí, které je spojeno se ztrátou fyzické zdatnosti a sociálního postavení, je tedy více patrný u mužů než u žen, což v konečném důsledku vede ke snížení genderových rozdílů v obavách z kriminality s rostoucím věkem. Druhá hypotéza naopak zní, že věk obavy z kriminality zesiluje, přičemž ženy jsou fyzicky i ekonomicky více zranitelné a s rostoucím věkem se jejich schopnost vyrovnat se s případnou viktimizací významně snižuje. Jinými slovy starší ženy jsou v tzv. dvojím ohrožení (double jeopardy). Testování těchto dvou hypotéz však v minulosti přinášelo rozdílné výsledky. Zatímco Box, Hale a Andrews [1988] zjistili, že vliv věku na obavy z kriminality se projevuje spíše u mužů než u žen, v důsledku čehož se genderové rozdíly v obavách s rostoucím věkem snižují, data Ortegy a Mylese [1987] mluví spíše ve prospěch „kumulujících se nevýhod“, tzn. dvojího (resp. trojího) ohrožení. Podobně Pain [1995] poukazuje na to, že se starší ženy obávají viktimizace ve větší míře než starší muži.

Konečně také postavení jedince ve společnosti může být podobně jako pohlaví nebo věk považováno za důležitý faktor ovlivňující obavy z kriminality. Největší význam je přitom přikládán vzdělání, příjmu, ale také etnickému původu člověka [Franklin, Franklin, Fearn 2008; Gainey, Alper, Chappell 2011; Garofalo 1979; Hale 1996; Mawby 2007; Ortega, Myles 1987; Taylor, Hale 1986; Tseloni, Zarafonitou 2008; Weinrath, Gartrell 1996].

Sociální status člověka vypovídá mimo jiné o tom, do jaké míry je schopen předcházet viktimizaci (např. zabezpečit domov proti vloupání) nebo se vypořádat s jejími následky jak po stránce finanční, tak psychické. Obecně se tedy předpokládá, že lidé s nižším vzděláním a příjmem nebo členové etnických minorit pociťují vyšší obavy z kriminality [Akers et al. 1987; Garofalo 1979; Mawby 2007]. Stejně jako v případě věku však výsledky studií nejsou vždy konzistentní. Například Weinrath a Gartrell [1996] nebo již zmínění Smith a Hill [1991] upozornili na to, že s vyšším vzděláním se obavy z kriminality snižují, naopak Gainey, Alper, Chappell [2011] nebo Pechačová et al. [1998] došli k závěru, že vysokoškoláci se obávají více. Nižší obavy u etnických minorit, méně vzdělaných lidí a těch, kteří mají nižší příjem, vysvětlili Franklin, Franklin, Fearn [2008; podobně viz Reid, Roberts, Hilliard 1998] tzv. procesem znecitlivění (desensitization), ke kterému dochází tehdy, žije-li člověk delší dobu v potenciálně nebezpečných lokalitách se zvýšeným výskytem kriminality. V takovém případě může postupem času začít vnímat svoje okolí jako „normální“ a obavy z kriminality se u něj sniží. Vzhledem k tomu, že jsou to právě sociálně znevýhodnění jedinci, kteří často žijí v takových lokalitách [Ferraro 1995; Hale 1996], ke znecitlivění vůči okolnímu prostředí dochází zpravidla právě u těchto skupin obyvatel [Franklin, Franklin, Fearn 2008].

Vnímané riziko viktimizace

Vnímané riziko viktimizace lze chápat jako subjektivní zhodnocení pravděpodobnosti, že se jedinec stane obětí trestného činu. Je považováno za jeden z hlavních korelátů obav z kriminality a v průběhu let se jím zabývala řada studií [Box, Hale, Andrews 1988; Callanan 2012; Farrall, Jackson, Gray 2009; Ferraro, LaGrange 1992; Ferraro 1995; Gainey, Alper, Chappell 2011; LaGrange, Ferraro, Supancic 1992; LaGrange, Ferraro 1989; Russo, Roccato, Vieno 2013; Tseloni, Zarafonitou 2008; Vanderveen 2006; Warr, Stafford 1983; Warr 1984; Weitzer, Kubrin 2004], ačkoli způsob, jakým jej měřily, byl zpravidla odlišný. Například Box, Hale, Andrews [1988] měřili vnímané riziko viktimizace jednou otázkou, kdy požádali respondenty, aby na šestibodové škále ohodnotili, jaká je pravděpodobnost, že budou viktimizováni [podobně též Tseloni, Zarafonitou 2008]. Naopak Ferraro a LaGrange [1992], LaGrange, Ferraro, Supancic [1992] nebo Ferraro [1995] navrhli baterii otázek, na základě kterých později vytvořili indexy zohledňující jak majetkovou, tak násilnou trestnou činnost [srovnej Warr, Stafford 1983; Warr 1984]. Konečně Gainey, Alper, Chappell [2011] využili (podobně viz ESS R5) otázku: „Jak bezpečně byste se cítili, kdybyste byli v noci sami venku v okolí svého bydliště?“, která byla především na začátku výzkumu obav z kriminality považována za ukazatel tohoto fenoménu. Diskuse kolem jeho definice nicméně poukázala na skutečnost, že daná otázka měří spíše vnímané riziko viktimizace než obavy z kriminality [Ferraro, LaGrange 1987; LaGrange, Ferraro 1989; Moravcová 2014].

Detailněji popsal vztah mezi rizikem viktimizace a obavami z kriminality až Ferraro [1995], když zkoumal vliv řady makrostrukturálních a mikrostrukturálních faktorů na obavy z kriminality. Z analýzy mimo jiné vyplynulo, že vnímané riziko viktimizace je jedním z nejvýznamnějších faktorů, které tuto proměnnou ovlivňují. Ukázalo se také, že vliv viktimizační zkušenosti či vulnerability jedince na obavy z kriminality může být částečně zprostředkován právě skrze vnímané riziko viktimizace. Tak například, oběti trestného činu mohou hodnotit riziko viktimizace jako vyšší, což u nich následně vede k vyšším obavám.

Měření obav z kriminality

Možnostem měření obav z kriminality byla v minulosti věnována velká pozornost. Již Ferraro a LaGrange [1987] se shodli, že definovat obavy z kriminality není jednoduché a že je nutné rozlišovat mezi různými typy psychických procesů [viz také Benes 2001; Doran, Burgess 2012; Hale 1996; Rountree, Land 1996; Warr 2000]. Zatímco obavy z kriminality, respektive „negativní emocionální reakce na kriminalitu nebo symboly spojené s trestnou činností“ [Ferraro, LaGrange 1987: 72; Ferraro 1995: 23], můžeme zařadit mezi afektivní psychické procesy, vnímané riziko viktimizace patří mezi psychické procesy kognitivní, které vyjadřují naše soudy, tedy to, co si myslíme [více viz Moravcová 2014].

Indikátory obav z kriminality dále dělíme také podle toho, zda se ptají na intenzitu, nebo frekvenci obav. V prvním případě měříme, do jaké míry se respondent obává, že bude viktimizován. Nejčastější kategorie odpovědí jsou tedy „velmi se strachuji/obávám“, „strachuji se/obávám se“, „trochu se strachuji/obávám“ a „vůbec se nestrachuji/neobávám“ [Akers et al. 1987; podobně viz Smolej, Kivivuori 2006; Warr, Stafford 1983; Warr 1984]. V druhém případě, do kterého spadají i otázky použité v ESS R5, nás naopak zajímá, jak často respondent obavy pociťuje. Výsledky studie Farralla a Gadda [2004] totiž naznačily, že frekvence, s jakou respondenti zažívají obavy z kriminality, je pravděpodobně velmi nízká a že obavy nemusejí být pro člověka každodenním problémem [viz také Farrall, Jackson, Gray 2009; Gray, Jackson, Farrall 2008]. Jackson [2004] navíc upozornil na to, že zatímco otázky na frekvenci obav měří konkrétní prožitky strachu z viktimizace (experienced fear), otázky na jejich intenzitu pravděpodobně mapují spíše obecnější hodnoty a postoje, úzkost či znepokojení (expressive fear).

Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, obavy z kriminality byly v minulosti zkoumány především rozsáhlejšími bateriemi otázek. Například Warr a Stafford [1983] nebo Warr [1984] mapovali obavy z 16 trestných činů, mezi které zařadili mimo jiné vloupání, znásilnění, loupež, vyhrožování nějakou zbraní, vraždu, krádež auta atd. [podobně viz Ferraro, LaGrange 1992; Ferraro 1995]. Z metodologického hlediska je samozřejmě výhodné měřit obavy z kriminality co možná nejrozsáhlejšími bateriemi otázek na jednotlivé typy trestné činnosti. Pozdější kriminologické a sociologické výzkumy se však především z důvodu počtu indikátorů v dotazníku omezily pouze na některé trestné činy. Tak například Reid et al. [1998] se ptali, jak často se respondent obává sexuálního napadení, vloupání (když je člověk doma i když není), krádeže auta, loupeže nebo přepadení (ublížení na zdraví). British Crime Survey zase měřil obavy z krádeže auta, vloupání, přepadení či loupeže [Farrall, Jackson, Gray 2009: 168]. Výzkum ESS R5, jehož data v této studii analyzujeme, měří obavy z kriminality dvěma otázkami, a to na obavy z vyloupení domova a násilného trestného činu, které jsou pro účely analýzy spojeny v jedinou proměnnou [viz také Visser, Scholte, Scheepers 2013].²

Důvěra ve vybrané společenské instituce

Spokojenost s efektivitou práce policie a soudů (jako nepřímé indikátory důvěry [viz European Social Survey 2011]), stejně jako důvěru v politické instituce můžeme považovat za základní stavební kameny každé demokratické společnosti. Její členy vedou k dodržování zákonů či ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení [Bradford, Jackson 2010; Homolová 2012; Hough, Jackson, Bradford 2013;

² Některé studie zohledňují i otázky týkající se dopadu obav na kvalitu respondentova života [Jackson, Kuha 2013; Reese 2009]. My je však do analýzy, podobně jako Visser, Scholte, Scheepers [2013], nezahrnujeme.

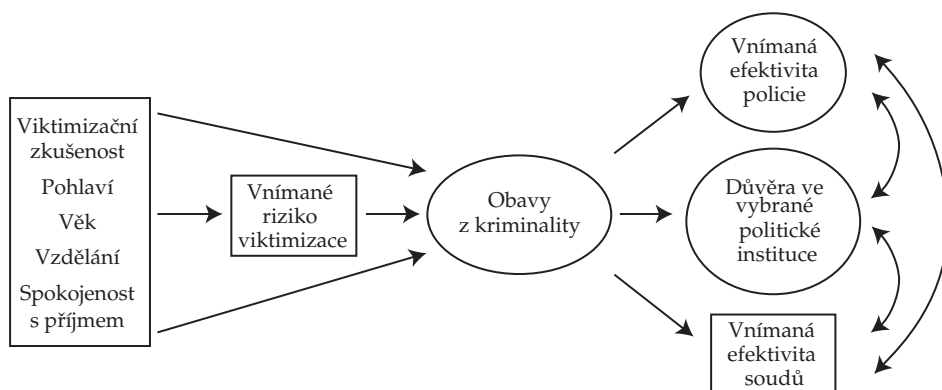
Jackson et al. 2013; Moravcová 2015b], a proto je důležité sledovat, které faktory je mohou ovlivnit [Chanley, Rudolph, Rahn 2000]. Studie zabývající se obavami z kriminality již v minulosti upozornily na vztah mezi touto proměnnou a spokojeností s prací policie [Box, Hale, Andrews 1988; Meško et al. 2007; Tseloni, Zarafonitou 2008; Zvekic 1997]. V českém prostředí dokumentovali významnou roli důvěry ve vládu v predikci pocitu ohrožení zločinem Pechačová et al. [1998]. Vliv vnímané úspěšnosti policie v objasňování trestné činnosti na pocit bezpečí zmínil Buriánek [1997]. Některé novější studie však často poukazují na to, že by vztah mezi těmito proměnnými mohl být opačný. Tedy, že nedůvěra v politické instituce a negativní hodnocení práce policejních příslušníků a soudců představují výsledek obav z kriminality spíše než jejich příčinu [Chanley, Rudolph, Rahn 2000; Jackson, Bradford 2009; Jackson, Sunshine 2007; Jackson 2004; Jackson et al. 2009; Kääriäinen 2007; Tyler, Wakslak 2004]. Tyto studie testují tzv. instrumentální model, který předpokládá, že veřejnost hodnotí práci policie, soudců a politiků na základě rizika viktimizace a s tím spojenými obavami z kriminality [Jackson, Sunshine 2007; Jackson et al. 2009]. Pokud budou lidé vnímat pravděpodobnost své vlastní viktimizace jako vysokou, jejich obavy z kriminality se znásobí, což v konečném výsledku ovlivní jejich názor na práci institucí, jejichž úkolem je bojovat proti kriminalitě a chránit ty, kteří dodržují zákony a chovají se v souladu s pravidly dané společnosti.

Výzkumné hypotézy, metoda analýzy dat a testovaný model

V návaznosti na výše zmíněné studie si článek klade za cíl otestovat Ferrarův [1995] model obav z kriminality, především pak význam vnímaného rizika viktimizace ve vysvětlení této proměnné, a rozšířit jej o možné důsledky obav, tj. vnímanou efektivitu policie a soudů a důvěru ve vybrané politické instituce (Obrázek 1). K analýze vlivu individuálních proměnných a vnímaného rizika viktimizace na obavy z kriminality využijeme vícenásobnou regresní analýzu. Odhadneme celkem tři modely. První (M1) bude obsahovat proměnné měřící vulnerabilitu jedince, do druhého (M2) přidáme také viktimizační zkušenost a třetí, výsledný model (M3) zohlední i vnímané riziko viktimizace. Následně s pomocí strukturního modelování (SEM) v programu Mplus (verze 6) vytvoříme rozšířený model obav z kriminality, který bude zahrnovat také vnímanou efektivitu policie a soudů a důvěru ve vybrané politické instituce.

Testujeme následující hypotézy: (1) Vztah mezi vnímaným rizikem viktimizace a obavami z kriminality je relativně silný. Navíc je zde patrný významný vliv individuálních charakteristik jedince na obavy z kriminality zprostředkovaný právě přes vnímané riziko viktimizace, tj. např. (2) viktimizační zkušenost nebo pohlaví jedince ovlivňují vnímané riziko viktimizace, které následně hraje důležitou roli ve vysvětlení obav z kriminality. Konečně mezi obavami z kriminality, vnímanou efektivitou policie a soudů nebo důvěrou ve vybrané politické instituce existuje negativní vztah. Přesněji (3) obavy z kriminality vedou k horšímu hodnocení daných společenských institucí.

Obrázek 1. Testovaný model

Data

Studie využívá data z páté vlny mezinárodního výzkumu ESS R5, která obsahuje rozšířené spektrum otázek na obavy z kriminality. Výzkum byl v České republice realizován na počátku roku 2011 a zúčastnilo se jej celkem 2386 respondentů starších 15 let. Jednalo se o víceetapňový stratifikovaný náhodný adresní výběr a při analýze dat byla použita váha (d-weight), která kontrolovala složení populace.

ESS R5 je součástí projektu European Social Survey (ESS), na kterém se pravidelně podílí asi 30 zemí. Tento mezinárodní výzkum byl poprvé realizován v letech 2002/2003 a probíhá jednou za dva roky. Jeho cílem je zajistit dlouhodobá srovnávací data, která splňují nejvyšší metodické standardy a poskytují informace o hodnotách, postojích, chování či sociodemografických a sociostrukturních charakteristikách evropských národů [Jowell et al. 2007].

Vysvětlující proměnné

Do analýzy vstupují proměnné měřící vulnerabilitu jedince, tj. pohlaví, věk, vzdělání a spokojenost s příjmem,³ a dále pak viktimizační zkušenost a vnímané riziko viktimizace (Tabulka 1).

Pohlaví bylo pro potřeby regresní analýzy překódováno tak, že 1 = muži. Věk vstupoval do modelu jako kardinální proměnná a pohyboval se v rozmezí od 15 do 92 let. V případě vzdělání rozlišujeme mezi těmi, kteří získali pouze zá-

³ Proměnnou měřící spokojenost s příjmem využíváme místo klasické otázky na příjem domácnosti, resp. jedince, neboť ta obsahovala velké množství chybějících odpovědí. Jde také o běžně využívaný indikátor při analýze dat ESS [viz např. Hamplová 2006].

Tabulka 1. Deskriptivní statistiky

Proměnná	M	SD	Min.	Max.
Pohlaví (1 = muž)	0,51	0,50	0	1
Věk	44,01	17,20	15	92
Vzdělání	2,41	0,87	1	4
Spokojenost s příjmem	2,41	0,87	1	4
Viktimizační zkušenost (1 = ano)	0,12	0,32	0	1
Vnímané riziko viktimizace	2,23	0,65	1	4

Zdroj: ESS R5.

kladní vzdělání nebo jej nedokončili (1), středoškoláky bez maturity (2), středoškoláky s maturitou (3) a vysokoškoláky, resp. lidmi s vyšším odborným vzděláním (4). Spokojenost s příjmem je operacionalizována jako subjektivní hodnocení příjmu domácnosti, a to otázkou: „Který z výroků na této kartě se nejvíce přibližuje tomu, jak v současné době vnímáte příjem Vaší domácnosti?“ s kategoriemi odpovědí: „se současným příjmem... se žije pohodlně (1), lze vyjít (2), se vychází těžko (3), se vychází velmi těžko (4)“. V případě viktimizační zkušenosti zohledňujeme viktimizaci vlastní i člena domácnosti během posledních pěti let („Stal/a jste se vy nebo člen vaší domácnosti během posledních pěti let obětí loupeže, vloupání či fyzického napadení?“). Proměnná byla měřena jako binární (1 = ano). Konečně vnímané riziko viktimizace je měřeno zhodnocením pocitu bezpečí respondenta v okolí bydliště [podobně viz Gainey, Alper, Chappell 2011]. Výzkum se tedy respondentů ptal: „Jak bezpečně se cítíte – nebo byste se cítil/a – když procházíte po setmění sám/a v okolí vašeho bydliště?“ s kategoriemi odpovědí: 1 = velmi bezpečně, 2 = bezpečně, 3 = v nebezpečí a 4 = velmi v nebezpečí.

Tabulka 1 ukazuje deskriptivní statistiky pro jednotlivé vysvětlující proměnné. Ve zkoumaném vzorku je více jak polovina mužů (51 %) a věkový průměr respondentů se pohybuje okolo 44 let. Většina respondentů v našem vzorku má středoškolské vzdělání. Viktimizováno bylo 12 % respondentů. Data dále naznačují, že většina respondentů je s příjmem své domácnosti spokojena a že riziko viktimizace považuje spíše za menší (většina se cítí v bezpečí).

Obavy z kriminality a důvěra v policii, soudy a politické instituce

Obavy z kriminality, vnímaná efektivita policie a důvěra ve vybrané politické instituce (český parlament, politiky a politické strany) byly měřeny jako latentní proměnné (Tabulka 2). Vnímaná efektivita soudů byla měřena jedinou otázkou, která na 11bodové škále (10 = vysoká efektivita) měřila názory respondentů na to, jak často dělají soudy chyby, kvůli kterým jsou viníci propuštěni na svobodu

(více o indikátorech měřících obavy z kriminality a vnímanou efektivitu policie a soudů viz European Social Survey [2011], Jackson et al. [2011]). Konfirmační faktorová analýza (CFA) potvrdila konzistentnost škál (opět Tabulka 2). Statistiky modelu jsou akceptovatelné (RMSEA = 0,022; CFI = 0,998; TLI = 0,996) a potvrzují, že navržený model měření, který bude využit při budování strukturního modelu (viz níže), je relevantní, tzv. sedí na analyzovaná data.⁴

Bivariační analýza

Ještě před regresní analýzou a strukturním modelováním jsme se podívali na korelace mezi obavami z kriminality, vnímaným rizikem viktimizace a individuálními charakteristikami jedince. Zaměřili jsme se také na to, jaký vztah existuje mezi obavami z kriminality, vnímanou efektivitou policie a soudů a důvěrou ve vybrané politické instituce. Na této úrovni analýzy jsme mimo jiné zjistili, že s vyšším vnímaným rizikem viktimizace, tj. se stoupajícím pocitem nebezpečí, se významným způsobem zvyšují také obavy z kriminality (viz Příloha 1). Ze socio-demografických charakteristik ovlivňují obavy z kriminality nejvíce pohlaví jedince, subjektivně vnímaný příjem domácnosti a viktimizační zkušenost. Strach mají především ženy, ti, kteří hodnotí svoji finanční situaci jako tíživou, tj. je pro ně relativně těžké vyjít s příjmy, a ti, kteří se již v minulosti stali obětí (ať přímou, nebo nepřímou) trestného činu (viz Příloha 2). Mezi obavami z kriminality, vnímanou efektivitou policie a soudů a důvěrou ve vybrané politické instituce nacházíme negativní vztah. Ti, kteří deklarují častější obavy z kriminality, vnímají policii a soudy jako méně efektivní v boji proti kriminalitě a méně důvěřují parlamentu, politikům a politickým stranám. Relativně nejsilnější korelaci však nacházíme ve spojení s vnímanou efektivitou policie (viz Příloha 3).

Testování Ferrarova modelu

Vztah mezi obavami z kriminality, vnímaným rizikem viktimizace a individuálními charakteristikami jedince jsme se rozhodli analyzovat pomocí lineární regrese (Tabulka 3). Odhadli jsme celkem tři modely. První (M1) zohledňuje pouze vliv proměnných měřících vulnerabilitu jedince. Můžeme vidět, že obavy z kriminality, tj. obavy z vyloupení domova a násilného trestného činu, jsou ovlivněny především pohlavím jedince a subjektivním zhodnocením příjmu domácnosti. Obávají se zejména ženy a ti, kteří jsou toho názoru, že se současným příjmem

⁴ Model měření, jehož cílem je zjistit, zda sledované proměnné odrážejí požadované latentní konstrukty, je běžně odhadován před samotnou strukturní analýzou, protože „problémy během strukturního modelování jsou často výsledkem problémů modelů měření, které mohou být identifikovány prostřednictvím CFA“ [Jackson, Gillaspay 2009: 6].

Tabulka 2. Výsledky konfirmační faktorové analýzy

Otázky	Faktorové zátěže
<i>Obavy z kriminality (4bodová škála)</i>	
Jak často, pokud vůbec, se strachujete, že váš domov bude vyloupen?	0,833
Jak často, pokud vůbec, se strachujete, že se stanete obětí násilného trestného činu?	0,763
<i>Vnímaná efektivita policie (11bodová škála)</i>	
Na základě toho, co jste slyšel/a, nebo na základě vlastní zkušenosti, jak úspěšná myslíte, že je policie v České republice v prevenci trestných činů, při kterých je použito násilí nebo při kterých je násilím vyhrožováno?	0,830
A jak je podle vás policie v České republice úspěšná při dopadání lidí, kteří spáchali vloupání?	0,784
Kdyby byl spáchán násilný trestný čin nedaleko místa, kde žijete, a někdo by zavolał policii, jak pomalu nebo rychle by přijela na místo činu?	0,594
<i>Důvěra ve vybrané politické instituce (11bodová škála)</i>	
Řekněte mi prosím s použitím stupnice 0–10, jak moc vy osobně důvěřujete institucím, které budu číst nahlas:	
českému parlamentu	0,837
politikům	0,958
politickým stranám	0,919
<i>Statistiky</i>	
RMSEA	0,022
CFI	0,998
TLI	0,996

Poznámka: obavy z kriminality: 1 = nikdy, 4 = často; ostatní: max. = vysoká efektivita/důvěra; odhad MLM (některé indikátory důvěry nejsou normálně rozloženy), StdYX koeficienty, vypočítáno v Mplus (verze 6).

Zdroj: ESS R5.

vychází jen velmi těžko. Naopak interakce mezi pohlavím a věkem se ukazuje jako nevýznamná. Data tak nepodporují ani jednu z výše uvedených hypotéz. Celkově jde o model signifikantní, nicméně ne příliš silný – vysvětluje pouze 6 % variability závisle proměnné. V druhém modelu (M2) jsme zohlednili také viktimizační zkušenost respondenta, která, podobně jako pohlaví a spokojenost s příjmem, představovala na biviační úrovni statisticky signifikantní faktor ovlivňující obavy z kriminality. V modelu se ukazují jako významné všechny zmíněné proměnné, přičemž oběti trestného činu nebo ti, kteří mají zkušenost s viktimizací člena domácnosti, se obávají častěji než ti, kteří viktimizováni dopo-

sud nebyli. Můžeme také sledovat poměrně výrazné zvýšení koeficientu determinace ($R^2 = 0,122$), což poukazuje na to, že viktimizační zkušenost může hrát ve vysvětlení obav z kriminality důležitou roli. Třetí model (M3) testuje vliv vnímaného rizika viktimizace při současné kontrole ostatních proměnných zařazených do modelu. Regresní koeficienty dokumentují významný vliv vnímaného rizika viktimizace na obavy z kriminality. Ti, kteří se necítí v bezpečí, inklinují k obavám více než ti, kteří považují okolí svého bydliště za bezpečné. Jako statisticky významné se ukazuje i vzdělání, nicméně jeho vliv na obavy z kriminality je slabý. Data tak potvrzují první hypotézu o relativně silném vlivu vnímaného rizika viktimizace na obavy z kriminality.

Druhá hypotéza sleduje zprostředkované vlivy individuálních charakteristik jedince na obavy z kriminality, a to právě přes vnímané riziko viktimizace. Hodnoty regresních koeficientů a jejich změna napříč budovanými modely naznačují, že i tato hypotéza může být potvrzena. Po zavedení viktimizační zkušenosti do M2 se regresní koeficienty pohlaví a spokojenosti s příjmem téměř nezměnily (srovnej např. M1: Beta = $-0,269$, M2: Beta = $-0,273$ pro pohlaví). Zavedení vnímaného rizika viktimizace do M3 však způsobilo relativně významné snížení regresních koeficientů u pohlaví (M2: Beta = $-0,273$, M3: Beta = $-0,160$) a viktimizační zkušenosti (M2: Beta = $0,250$, M3: Beta = $0,161$). Spokojenost s příjmem se navíc ukazuje být nesignifikantní. Lze tedy předpokládat, že vliv pohlaví, viktimizační zkušenosti a spokojenosti s příjmem na obavy z kriminality je (alespoň částečně) zprostředkován skrze vnímané riziko viktimizace. Celkový model je akceptovatelný a vysvětluje asi 31 % variability závisle proměnné. Změna koeficientu determinace je významná a relativně velká ($0,189$).

Regresní analýza tak naznačila, že závěry z Ferrarova [1995] modelu jsou platné také pro Českou republiku, tedy že vnímané riziko viktimizace hraje ve vysvětlení obav z kriminality klíčovou roli. Tento model se nyní pokusíme zachytit pomocí strukturního modelování (SEM) a dále jej rozšířit o možné důsledky obav z kriminality, které jsou pro Českou republiku relevantní – vnímanou efektivitu policie a soudů a důvěru ve vybrané politické instituce, tedy český parlament, politické strany a politiky.

Testování rozšířeného modelu

Jak jsme již uvedli, rozšířený model testujeme pomocí strukturního modelování. V první řadě navazujeme na výsledky vícenásobné regresní analýzy (Tabulka 3), které nám pomohou model blíže specifikovat. Dále zohledňujeme vnímanou efektivitu policie a soudů a důvěru ve vybrané politické instituce a testujeme vztah mezi těmito proměnnými a obavami z kriminality. Přesněji sledujeme, jak obavy z kriminality tyto proměnné ovlivňují.

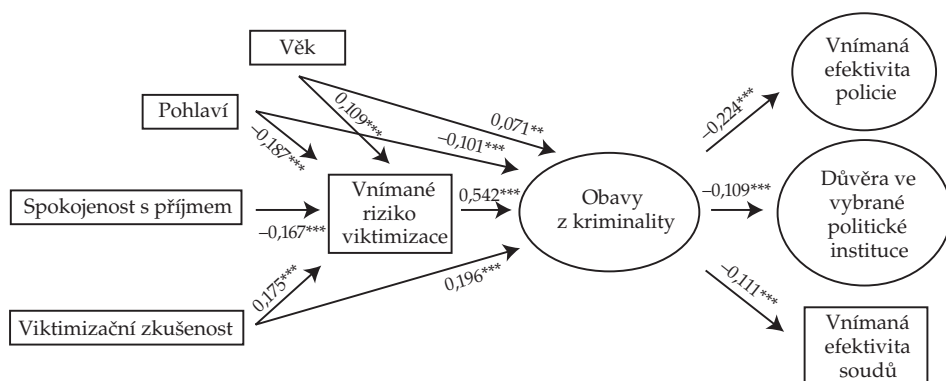
Statistické parametry rozšířeného modelu jsou akceptovatelné (RMSEA = $0,035$; CFI = $0,984$; TLI = $0,974$), tj. model odpovídá datům (Obrázek 2). V soula-

Tabulka 3. Regresní analýza obav z kriminality

Proměnná	M1			M2			M3		
	B	SE	Beta	B	SE	Beta	B	SE	Beta
Konstanta	1,319 ***	0,025		1,290 ***	0,024		1,101 ***	0,026	
<i>Vulnerabilita</i>									
Pohlaví (1 = muž)	-0,124 ***	0,027	-0,269	-0,126 ***	0,026	-0,273	-0,074 **	0,023	-0,160
Věk	0,001	0,000	0,052	0,001 *	0,000	0,060	0,000	0,000	0,024
Pohlaví × věk	0,001	0,001	0,105	0,001	0,001	0,100	0,001	0,000	0,087
<i>Vzdělání (srov. = ZŠ)</i>									
SŠ bez maturity	0,012	0,015	0,025	0,011	0,015	0,022	0,016	0,013	0,034
SŠ s maturitou	0,034 *	0,015	0,070	0,030 *	0,015	0,063	0,026 *	0,013	0,055
VŠ	0,043 *	0,020	0,059	0,032	0,019	0,044	0,040 *	0,017	0,055
<i>Spokojenost s příjmem (srov. = vychází velmi těžko)</i>									
žije pohodlně	-0,090 ***	0,019	-0,131	-0,089 ***	0,018	-0,129	-0,028	0,017	-0,041
lze vyjít	-0,071 ***	0,015	-0,154	-0,058 ***	0,015	-0,126	-0,019	0,013	-0,041
vychází těžko	-0,045 **	0,016	-0,087	-0,039 *	0,015	-0,076	-0,014	0,014	-0,028
<i>Viktimitizační zkušenost (1 = ano)</i>									
Vnímané riziko viktimizace (srov. = velmi bezpečně)				0,180 ***	0,014	0,250	0,116 ***	0,013	0,161
bezpečně									
v nebezpečí							0,111 ***	0,015	0,230
velmi v nebezpečí							0,302 ***	0,017	0,558
							0,445 ***	0,026	0,359
R2 Change			0,060			0,062			0,189
R2			0,060			0,122			0,310

Poznámka: N = 2242; *p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.
Rozložení obav z kriminality nebylo normální, proto jsme tuto proměnnou transformovali (odmocnili).

Obrázek 2. SEM – rozšířený model

Pozámka: SEM (Mplus 6), ESS R5; N = 1774; standardizované koeficienty (StdYX); odhad MLM (některé indikátory důvěry nejsou normálně rozloženy); CFI 0,984, TLI 0,974, RMSEA 0,035; * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,001$. Proměnné měřící důvěru jsou kontrolovány pohlavím, věkem a vzděláním respondenta a je povolena jejich vzájemná korelace. Nesignifikantní vztahy nejsou v modelu zobrazeny.

du s regresní analýzou ukazují výsledky na roli vnímaného rizika viktimizace jako významného korelátu obav z kriminality, resp. vyloupení domova a násilného trestného činu (StdYX = 0,542), a prostředníka mezi individuálními charakteristikami jedince a touto proměnnou. Spokojenost s příjmem, pohlaví, věk i viktimitační zkušenost tedy ovlivňují obavy z kriminality nepřímou, ačkoli i přímý vliv pohlaví a viktimizace na obavy není zanedbatelný (-0,101 pro pohlaví; 0,196 pro viktimizaci).

Rozšířený model potvrzuje i poslední, třetí stanovenou hypotézu. Obavy z kriminality negativně ovlivňují vnímanou efektivitu policie a soudů, stejně jako důvěru ve vybrané politické instituce. Čím častější obavy z kriminality respondenti deklarují, tím hůře hodnotí jednotlivé instituce. Nejsilnější vztah přitom nacházíme v případě vnímané efektivitě práce policejních příslušníků (-0,224). V očích těch, kteří se kriminality obávají, tak policie vypadá jako neefektivní instituce, která veřejnost dostatečně nechrání, není úspěšná v dopadání pachatelů trestných činů a nedokáže rychle zasáhnout tehdy, pokud je spáchán nějaký trestný čin.

Diskuse a závěr

Příčiny a důsledky obav z kriminality jsou v zahraniční odborné literatuře často sledovány a analyzovány [viz např. Farrall, Jackson, Gray 2009; Ferraro 1995; Jackson 2004; Tseloni, Zarafonitou 2008; Visser, Scholte, Scheepers 2013 a další].

Jak jsme však již naznačili v úvodu této práce, v českém prostředí důkladnější analýza této problematiky chybí – dohledat lze pouze starší empirické studie [Pechačová et al. 1998], statě, které se zabývají spíše vývojem pocitu bezpečí, managementem rizik a korupcí [Buriánek 1994a, b, 1997, 2001, 2009, 2014] nebo obavami v rámci úzce definovaných územních jednotek [Jíchová, Temelová 2012; Temelová, Čermák, Jíchová 2012], či články přehledové [Holas 2014]. Předmětem této práce bylo proto rozšířit stávající spektrum prací, které se zabývají obavami Čechů z kriminality, o studii, jež by detailněji otestovala faktory, na jejichž základě obavy vznikají a které jsou jejich výsledkem. Konkrétně bylo naším cílem zjistit, jakou roli hraje vnímané riziko viktimizace ve vysvětlení obav z kriminality tak, jak jej ve svém modelu navrhl Ferraro [1995], a rozšířit tento model o indikátory měřící důvěru ve společenské instituce, konkrétně pak o vnímanou efektivitu policie a soudů, a důvěru ve vybrané politické instituce, které jsou v současné literatuře považovány za důsledek obav a které by v českém kontextu mohly být důležité.

Z analýzy dat vyplynulo, že Ferrarův [1995] model je platný také pro Českou republiku. Obavy z kriminality – v tomto článku měřené jako obavy z vyloupení domova a násilného trestného činu – silně korelují s vnímaným rizikem viktimizace, které dále zprostředkovává (zcela nebo částečně) vliv pohlaví, věku, viktimizační zkušenosti a spokojenosti s příjmem domácnosti na tuto závisle proměnnou. Pohlaví, stejně jako viktimizační zkušenost jsou dlouhodobě považovány za důležité koreláty vnímaného rizika viktimizace a obav z kriminality. Ať už jsou častější obavy z kriminality u žen způsobeny jejich větší citlivostí na rizika nebo prostým faktem, že muži se zdráhají dát veřejně najevo jakoukoli slabost, pohlaví hraje i v naší studii relativně významnou roli. Podobně je tomu i v případě viktimizace. Ukazuje se, že zkušenost s kriminalitou dokáže negativně ovlivnit život člověka i jeho blízkých. Jak je to ale se spokojeností s příjmem? Lze předpokládat, že lepší, subjektivně vnímaná finanční situace domácnosti vede člověka k přesvědčení, že je schopen případné viktimizaci lépe předcházet nebo rychleji nahradit škodu, která mu byla způsobena. Zahraniční literatura [Diener, Tay, Oishi 2013; Ferrer-i-Carbonell 2005] však často dokumentuje i úzký vztah mezi příjmem a štěstím či spokojeností s životem, které obavy z kriminality dokážou částečně utlumit [Hanslmaier 2013]. Podle našeho názoru může také spokojenost s příjmem vést k větší životní pohodě a nižším, resp. méně častým, obavám z kriminality.

Zaměříme se nyní na vztah obav z kriminality a hodnocení vybraných společenských institucí. Studie ukázala, že častější obavy z kriminality zpravidla vedou ke zhoršenému vnímání efektivitu práce policie a soudů, stejně jako k nižší důvěře v český parlament, politické strany a politiky. Toto zjištění je důležité mimo jiné také proto, že Česká republika se v porovnání s vyspělými evropskými zeměmi stále těší poměrně nízké důvěře v politické i trestněprávní instituce [viz Kunštát 2015; Čadová 2015]. Nejsilnější asociaci však nacházíme v případě vnímané efektivitu práce policie. Jak můžeme tento výsledek vysvětlit? Zdá se, že

veřejnost považuje policii za hlavní instituci, která by měla občany chránit před kriminalitou. A pokud se z nějakého důvodu začínou kriminality obávat, je to především hodnocení policie, které je tímto faktem nejvíce ovlivněno.

Tato studie má podle našeho názoru tři hlavní limity. Za první, data zde použitá dovozovala měřit obavy z kriminality pouze na základě dvou indikátorů – obav z vyloupení domova a násilného trestného činu [podobně viz Visser, Scholte, Scheepers 2013]. Indikátor měřící viktimizační zkušenost pak v návaznosti na indikátory obav z kriminality zohledňuje pouze loupež, vloupání a fyzické napadení. Podle našeho názoru však není pravděpodobné, že by toto omezení zásadním způsobem změnilo výsledky naší analýzy. Za druhé, povaha dat nedovoluje jednoznačně určit kauzální směr analyzovaných vztahů. Naše zjištění jsou však z velké části podporována předchozím výzkumem. Za třetí, některé studie [Jackson et al. 2009] docházejí k závěru, že více než obavy z kriminality mohou hodnocení práce policie ovlivnit proměnné měřící vnímanou sociální dezorganizaci a kohezi v místě, kde člověk žije. Otázky, které by mohly tyto proměnné měřit, však nebyly do výzkumu ESS zatím zařazeny, což nám nedalo možnost tuto hypotézu ověřit. Stává se tak předmětem dalšího bádání a možností, jak na tuto práci dále navázat. Obavy z kriminality tak zřejmě nejsou jediným faktorem, který hodnocení společenských institucí, především pak policie, ovlivňuje. Tato studie však ukazuje, že může hrát důležitou roli.

EVA KRULICHOVÁ je studentkou doktorského studia sociologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Pracuje v oddělení Hodnotových orientací ve společnosti v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i., a dlouhodobě spolupracuje s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v Praze. Věnuje se výzkumu v oblasti kriminologie a metodologie vědy.

Literatura

- Akers, R. L., A. J. La Greca, C. Sellers, J. Cochran. 1987. „Fear of Crime and Victimization among the Elderly in Different Types of Communities.“ *Criminology* 25 (3): 487–505, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.1987.tb00807.x>.
- Andreescu, V. 2010. „Victimization and Fear of Crime in Romania and Hungary: A Comparative Analysis.“ *Revista Romana de Sociologie* 21 (3–4): 163–183.
- Benes, M. 2001. „Strach z trestné činnosti – Analýza strategií pro snížení strachu (část 1).“ *Trestní právo* 11: 18–24.
- Bennett, T. 1994. „Confidence in the Police as a Mediating Factor in the Fear of Crime.“ *International Review of Victimology* 3 (3): 179–194.
- Box, S., C. Hale, G. Andrews. 1988. „Explaining Fear of Crime.“ *British Journal of Criminology* 28 (3): 340–356.
- Bradford, B., J. Jackson. 2010. „Cooperating with the Police: Social Control and the Reproduction of Police Legitimacy.“ *Social Science Research Network*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1640958>.

- Buriánek, J. 1994a. „Názory občanů na kriminologické aspekty prostředí v Praze.“ *Sociologický časopis* 30 (2): 201–214.
- Buriánek, J. 1994b. „The Relatively Minimal-Anomic Czech Transition.“ *Czech Sociological Review* 2 (2): 229–247.
- Buriánek, J. 1997. „Democratization, Crime, Punishment and Public Attitudes in the Czech Republic.“ *Crime, Law and Social Change* 28 (3–4): 213–222, <http://dx.doi.org/10.1023/A:1008225315161>.
- Buriánek, J. 2001. „Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností.“ *Sociologický časopis* 37 (1): 43–64.
- Buriánek, J. 2009. „Vývoj obav ze zločinu v české společnosti.“ *AUC Philosophica et Historica: Studia Sociologica* XV (1/2006): 95–112.
- Buriánek, J. 2014. „From Patience to Problems: The Czech Experience of the Transition.“ *Acta Universitatis Carolinae Philosophica et Historica: Studia Sociologica* XVIII (2/2012): 17–35.
- Burt, M. R., R. E. Estep. 1981. „Apprehension and Fear: Learning a Sense of Sexual Vulnerability.“ *Sex Roles* 7 (5): 511–522, <http://dx.doi.org/10.1007/BF00288628>.
- Callanan, V. J. 2012. „Media Consumption, Perceptions of Crime Risk and Fear of Crime: Examining Race/ethnic Differences.“ *Sociological Perspectives* 55 (1): 93–115, <http://dx.doi.org/10.1525/sop.2012.55.1.93.94>.
- Čadová, N. 2015. *Důvěra některým institucím veřejného života v březnu 2015*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění.
- Diener, E., L. Tay, S. Oishi. 2013. „Rising Income and the Subjective Well-Being of Nations.“ *Journal of Personality and Social Psychology* 104 (2): 267–276, <http://dx.doi.org/10.1037/a0030487>.
- Doran, B. J., M. B. Burgess. 2012. *Putting Fear of Crime on the Map*. New York: Springer, <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-5647-7>.
- European Social Survey. 2011. *ESS Round 5 – Question Design Template with Background Information about the Module and Final Survey Questions*. London: Centre for Comparative Social Surveys: City University London.
- Farrall, S., D. Gadd. 2004. „Research Note: The Frequency of the Fear of Crime.“ *British Journal of Criminology* 44 (1): 127–132, <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/44.1.127>.
- Farrall, S., J. Jackson, E. Gray. 2009. *Social Order and the Fear of Crime in Contemporary Times*. New York: Oxford University Press, <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199540815.001.0001>.
- Ferraro, K. F. 1995. *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. Albany: State University of New York Press.
- Ferraro, K. F., R. L. LaGrange. 1987. „The Measurement of Fear of Crime.“ *Sociological Inquiry* 57 (1): 70–97, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-682X.1987.tb01181.x>.
- Ferraro, K. F., R. L. LaGrange. 1992. „Are Older People Most Afraid of Crime? Reconsidering Age Differences in Fear of Victimization.“ *Journal of Gerontology* 47 (5): 233–244, <http://dx.doi.org/10.1093/geronj/47.5.S233>.
- Ferrer-i-Carbonell, A. 2005. „Income and Well-Being: An Empirical Analysis of the Comparison Income Effect.“ *Journal of Public Economics* 89 (5–6): 997–1019, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2004.06.003>.
- Franklin, T. W., C. A. Franklin, N. E. Fearn. 2008. „A Multilevel Analysis of the Vulnerability, Disorder, and Social Integration Models of Fear of Crime.“ *Social Justice Research* 21: 204–227, <http://dx.doi.org/10.1007/s11211-008-0069-9>.
- Gainey, R., M. Alper, A. T. Chappell. 2011. „Fear of Crime Revisited: Examining the Direct and Indirect Effects of Disorder, Risk Perception, and Social Capital.“ *American Journal of Criminal Justice* 36 (2): 120–137, <http://dx.doi.org/10.1007/s12103-010-9089-8>.

- Garofalo, J. 1979. „Victimization and the Fear of Crime.“ *Journal of Research in Crime and Delinquency* 16 (1): 80–97, <http://dx.doi.org/10.1177/002242787901600107>.
- Gilchrist, E., J. Bannister, J. Ditton, S. Farrall. 1998. „Women and the ‘Fear of Crime’: Challenging the Accepted Stereotype.“ *British Journal of Criminology* 38 (2): 283–298, <http://dx.doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014236>.
- Gray, E., J. Jackson, S. Farrall. 2008. „Reassessing the Fear of Crime.“ *European Journal of Criminology* 5 (3): 363–380, <http://dx.doi.org/10.1177/1477370808090834>.
- Hale, C. 1996. „Fear of Crime: A Review of the Literature.“ *International Review of Victimology* 4 (2): 79–150, <http://dx.doi.org/10.1177/026975809600400201>.
- Hamplová, D. 2006. „Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 42 (1): 35–55.
- Hanslmaier, M. 2013. „Crime, Fear and Subjective Well-Being: How Victimization and Street Crime Affect Fear and Life Satisfaction.“ *European Journal of Criminology* 10 (5): 515–533, <http://dx.doi.org/10.1177/1477370812474545>.
- Hilinski, C. M., K. E. Pentecost Neeson, H. Andrews. 2011. „Explaining the Fear of Crime Among College Women, in Their Own Words.“ *Southwest Journal of Criminal Justice* 8 (1): 112–127.
- Holas, J. 2014. „Strach z kriminality ve výzkumech IKSP.“ Pp. 45–54 in A. Marešová (ed.). *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Holas, J., K. Večerka. 2003. *Prevence kriminality očima občanů: Názory občanů na bezpečnostní situaci ve městech, dlouhodobě zařazených do KSP prevence kriminality – závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Homolová, P. 2012. *Důvěra v trestní spravedlnost a compliance v České republice*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Hough, M. 1995. *Anxiety about Crime: Findings from the 1994 British Crime Survey, Home Office Research Study No. 147*. London: Home Office.
- Hough, M., J. Jackson, B. Bradford. 2013. „Legitimacy, Trust and Compliance: An Empirical Test of Procedural Justice Theory Using European Social Survey.“ Pp. 326–352 in J. Tankebe, A. Liebling (eds.). *Legitimacy and Criminal Justice: An International Exploration*. Oxford: Oxford University Press, <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198701996.003.0017>.
- Chadee, D., J. Ditton. 2003. „Are Older People Most Afraid of Crime? Revisiting Ferraro and LaGrange in Trinidad.“ *British Journal of Criminology* 43 (2): 417–433, <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/43.2.417>.
- Chanley, V. A., T. J. Rudolph, W. M. Rahn. 2000. „The Origins and Consequences of Public Trust in Government.“ *Public Opinion Quarterly* 64 (3): 239–256, <http://dx.doi.org/10.1086/317987>.
- Jackson, D. L., J. A. Gillasp. 2009. „Reporting Practices in Confirmatory Factor Analysis: An Overview and Some Recommendations.“ *Psychological Methods* 14 (1): 6–23, <http://dx.doi.org/10.1037/a0014694>.
- Jackson, J. 2004. „Experience and Expression: Social and Cultural Significance in the Fear of Crime.“ *British Journal of Criminology* 44 (6): 946–966, <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azh048>.
- Jackson, J. 2009. „A Psychological Perspective on Vulnerability in the Fear of Crime.“ *Psychology, Crime & Law* 15 (4): 365–390, <http://dx.doi.org/10.1080/10683160802275797>.
- Jackson, J., B. Bradford. 2009. „Crime, Policing and Social Order: On the Expressive Nature of Public Confidence in Policing.“ *The British Journal of Sociology* 60 (3): 493–521, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-4446.2009.01253.x>.
- Jackson, J., B. Bradford, K. Hohl, S. Farrall. 2009. „Does the Fear of Crime Erode Public

- Confidence in Policing?" *Policing* 3 (1): 100–111,
<http://dx.doi.org/10.1093/police/pan079>.
- Jackson, J., B. Bradford, M. Hough, J. Kuha, S. Stares, S. Widdop, R. Fitzgerald, M. Yordanova, T. Galev. 2011. „Developing European Indicators of Trust in Justice.“ *European Journal of Criminology* 8 (4): 267–285,
<http://dx.doi.org/10.1177/1477370811411458>.
- Jackson, J., B. Bradford, B. Stanko, K. Hohl. 2013. *Just Authority?: Trust in the Police in England and Wales*. London: Routledge.
- Jackson, J., J. Kuha. 2013. „Worry about Crime in a Cross-National Context: A Focus on Measurement Using European Social Survey Data.“ *Social Science Research Network*,
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1603465>.
- Jackson, J., M. Stafford. 2009. „Public Health and Fear of Crime: A Prospective Cohort Study.“ *British Journal of Criminology* 49 (6): 832–847,
<http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azp033>.
- Jackson, J., J. Sunshine. 2007. „Public Confidence in Policing: A Neo-Durkheimian Perspective.“ *British Journal of Criminology* 47 (2): 214–233,
<http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azl031>.
- Jíchová, J., J. Temelová. 2012. „Kriminalita a její percepce ve vnitřním městě: Případová studie pražského Žižkova a Jarova.“ *Geografie* 117 (3): 329–348.
- Jowell, R., C. Roberts, R. Fitzgerald, G. Eva. 2007. *Measuring Attitudes Cross-Nationally: Lessons from the European Social Survey*. London: Sage.
- Kääriäinen, J. T. 2007. „Trust in the Police in 16 European countries: A Multilevel Analysis.“ *European Journal of Criminology* 4 (4): 409–435,
<http://dx.doi.org/10.1177/1477370807080720>
- Killias, M. 1990. „Vulnerability: Towards a Better Understanding of a Key Variable in the Genesis of Fear of Crime.“ *Violence and Victims* 5 (2): 97–108.
- Kunštát, D. 2015. *Důvěra ústavním institucím v květnu 2015*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění.
- LaGrange, R. L., K. F. Ferraro. 1989. „Assessing Age and Gender Differences in Perceived Risk and Fear of Crime.“ *Criminology* 27 (4): 697–719,
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.1989.tb01051.x>.
- LaGrange, R. L., K. F. Ferraro, M. Supancic. 1992. „Perceived Risk and Fear of Crime: Role of Social and Physical Incivilities.“ *Journal of Research in Crime and Delinquency* 29 (3): 311–334, <http://dx.doi.org/10.1177/0022427892029003004>.
- Liska, A. E., A. Sanchirico, M. D. Reed. 1988. „Fear of Crime and Constrained Behavior Specifying and Estimating a Reciprocal Effects Model.“ *Social Forces* 66 (3): 827–837,
<http://dx.doi.org/10.1093/sf/66.3.827>.
- Mawby, R. I. 2007. „Alternative Measures of ‘Fear of Crime’: Results from Crime Audits in a Rural County of England.“ *International Review of Victimology* 14 (3): 299–320,
<http://dx.doi.org/10.1177/026975800701400302>.
- Meško, G., M. Fallshore, M. Rep, A. Huisman. 2007. „Police Efforts in the Reduction of Fear of Crime in Local Communities–Big Expectations and Questionable Effects.“ *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2 (20): 70–91.
- Moravcová, E. 2014. „Indikátory obav z kriminality v českých sociálněvědních výzkumech.“ *Data a výzkum* 8 (2): 121–141,
<http://dx.doi.org/10.13060/23362391.2014.127.2.156>.
- Moravcová, E. 2015a. „Pocit bezpečí v kriminologickém kontextu.“ *Bezpečnostní teorie a praxe* 2: 3–13.
- Moravcová, E. 2015b. „Willingness to Cooperate with the Police in Four Central European Countries.“ *European Journal on Criminal Policy and Research*,
<http://dx.doi.org/10.1007/s10610-015-9271-0>.

- Ortega, S. T., J. L. Myles. 1987. „Race and Gender Effects on Fear of Crime: An Interactive Model with Age.“ *Criminology* 25 (1): 133–152, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.1987.tb00792.x>.
- Pain, R. H. 1995. „Elderly Women and Fear of Violent Crime: The Least Likely Victims?: A Reconsideration of the Extent and Nature of Risk.“ *British Journal of Criminology* 35 (4): 584–598.
- Pechačová, Z., J. Hraba, W.-N. Bao, F. O. Lorenz. 1998. „Pocit ohrožení kriminalitou v České republice/Perceived Risk of Crime in the Czech Republic.“ *Sociologický časopis* 34 (2): 205–219.
- Perloff, L. S. 1983. „Perceptions of Vulnerability to Victimization.“ *Journal of Social Issues* 39 (2): 41–61, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4560.1983.tb00140.x>.
- Reese, B. 2009. „Determinants of the Fear of Crime: The Combined Effects of Country-Level Crime Intensity and Individual-Level Victimization Experience.“ *International Journal of Sociology* 39 (1): 62–75, <http://dx.doi.org/10.2753/IJS0020-7659390104>.
- Reid, W. L., J. T. Roberts, H. M. Hilliard. 1998. „Fear of Crime and Collective Action: An Analysis of Coping Strategies.“ *Sociological Inquiry* 68 (3): 312–328, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-682X.1998.tb00470.x>.
- Rountree, W. P., K. C. Land. 1996. „Perceived Risk versus Fear of Crime: Empirical Evidence of Conceptually Distinct Reactions in Survey Data.“ *Social Forces* 74 (4): 1353–1376, <http://dx.doi.org/10.1093/sf/74.4.1353>.
- Russo, S., M. Roccato, A. Vieno. 2013. „Criminal Victimization and Crime Risk Perception: A Multilevel Longitudinal Study.“ *Social Indicators Research* 112: 535–548, <http://dx.doi.org/10.1007/s11205-012-0050-8>.
- Sacco, V. F. 1990. „Gender, Fear, and Victimization: A Preliminary Application of Power-Control Theory.“ *Sociological Spectrum* 10 (4): 485–506, <http://dx.doi.org/10.1080/02732173.1990.9981942>.
- Skogan, W. G., M. G. Maxfield. 1981. *Coping with Crime: Individual and Neighborhood Reactions*. London: Sage.
- Smith, L. N., G. D. Hill. 1991. „Victimization and Fear of Crime.“ *Criminal Justice and Behavior* 18 (2): 217–239, <http://dx.doi.org/10.1177/0093854891018002009>.
- Smolej, M., J. Kivivuori. 2006. „The Relation Between Crime News and Fear of Violence.“ *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 7 (2): 211–227, <http://dx.doi.org/10.1080/14043850601002429>.
- Sutton, R. M., S. Farrall. 2005. „Gender, Socially Desirable Responding and the Fear of Crime: Are Women Really More Anxious about Crime?“ *British Journal of Criminology* 45 (2): 212–224, <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azh084>.
- Taylor, R. B., M. Hale. 1986. „Testing Alternative Models of Fear of Crime.“ *Journal of Criminal Law and Criminology* 77 (1): 151–189, <http://dx.doi.org/10.2307/1143593>.
- Temelová, J., D. Čermák, J. Jichová. 2012. „Kriminalita a vnímání bezpečnosti v pražských čtvrtích.“ Pp. 47–67 in M. Ouředníček, J. Temelová. *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Praha: Academia.
- Tseloni, A., C. Zarafonitou. 2008. „Fear of Crime and Victimization: A Multivariate Multilevel Analysis of Competing Measurements.“ *European Journal of Criminology* 5 (4): 387–409, <http://dx.doi.org/10.1177/1477370808095123>.
- Tyler, T. R., Ch. J. Wasklak. 2004. „Profiling and Police Legitimacy: Procedural Justice, Attributions of Motive, and Acceptance of Police Authority.“ *Criminology* 42 (2): 253–281, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.2004.tb00520.x>.
- Vanderveen, G. 2006. *Interpreting Fear, Crime, Risk, and Unsafety: Conceptualisation and Measurement*. Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Večerka, K., M. Štěchová, J. Holas. 1994. *Hodnocení kriminální situace ve městě z pohledu občana*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

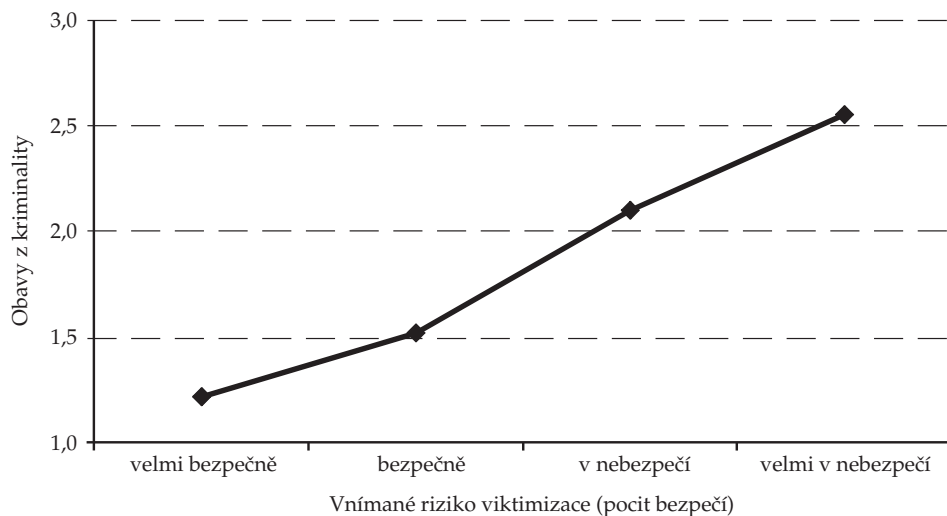
- Visser, M., M. Scholte, P. Scheepers. 2013. „Fear of Crime and Feelings of Unsafety in European Countries: Macro and Micro Explanations in Cross-National Perspective.“ *The Sociological Quarterly* 54: 278–301, <http://dx.doi.org/10.1111/tsq.12020>.
- Vykopalová, H. 2000. „Kriminalita a viktimologické výzkumy.“ *Acta universitatis Palackianae Olomouensis: Facultas Iuridica* (2): 229–233.
- Wanner, R. A., T. C. Caputo. 1987. „Punitiveness, Fear of Crime, and Perceptions of Violence.“ *Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie* 12 (4): 331–344, <http://dx.doi.org/10.2307/3340941>.
- Warr, M. 1984. „Fear of Victimization: Why Are Women and the Elderly More Afraid.“ *Social Science Quarterly* 65 (3): 681–702.
- Warr, M. 1985. „Fear of Rape among Urban Women.“ *Social Problems* 32 (3): 238–250, <http://dx.doi.org/10.2307/800684>.
- Warr, M. 2000. „Fear of Crime in the United States: Avenues for Research and Policy.“ *Criminal justice* 4 (4): 451–489.
- Warr, M., M. Stafford. 1983. „Fear of Victimization: A Look at the Proximate Causes.“ *Social forces* 61 (4): 1033–1043, <http://dx.doi.org/10.2307/2578277>.
- Weinrath, M., J. Gartrell. 1996. „Victimization and Fear of Crime.“ *Violence and Victims* 11 (3): 187–197.
- Weitzer, R., C. E. Kubrin. 2004. „Breaking News: How Local TV News and Real-World Conditions Affect Fear of Crime.“ *Justice Quarterly* 21 (3): 497–520, <http://dx.doi.org/10.1080/07418820400095881>.
- Yin, P. P. 1980. „Fear of Crime among the Elderly: Some Issues and Suggestions.“ *Social Problems* 27 (4): 492–504, <http://dx.doi.org/10.2307/800177>.
- Zvekic, U. 1997. „Les Attitudes Des Victimes Envers La Police et La Punitivité: Résultats Des Sondages Internationaux de Victimisation.“ *Revue internationale de criminologie et de police technique* 1: 3–16.

Data

European Social Survey. „ESS Round 5“, ed. 3.0. Výzkumná data za rok 2010. *ESS Data* [online]. Norwegian Social Science Data Services. Dostupné z: <http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/>.

Přílohy

Příloha 1. Vztah obav z kriminality a vnímaného rizika viktimizace

Poznámka: průměrné hodnoty; obavy z kriminality: 1 = nikdy, 4 = často;
Kruskal-Wallis test ($p < 0,001$); korelační koeficient Kendalovo Tau = 0,45.
Zdroj: ESS R5.

Příloha 2. Obavy z kriminality a sociodemografické charakteristiky jedince

Proměnné	Obavy z kriminality	Sign.
<i>Pohlaví</i>		***
muž	1,56	
žena	1,79	
<i>Viktimizace</i>		***
ne	1,62	
ano	2,09	
<i>Subjektivně vnímaný příjem</i>		**
žije pohodlně	1,58	
lze vyjít	1,64	
vychází těžko	1,71	
vychází velmi těžko	1,84	

Poznámka: průměrné hodnoty; obavy z kriminality: 1 = nikdy, 4 = často; Mann-Whitney a Kruskal-Wallis test (**p < 0,01, ***p < 0,001).

Zdroj: ESS R5.

Příloha 3. Korelace mezi obavami z kriminality, vnímanou efektivitou policie a soudů a důvěrou ve vybrané politické instituce

Indikátory	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Obavy z kriminality	1	-0,12	-0,08	-0,09
(2) Vnímaná efektivita policie		1	0,24	0,23
(3) Důvěra ve vybrané politické instituce			1	0,25
(4) Vnímaná efektivita soudů				1

Poznámka: korelační koeficient Spearman (p < 0,001); obavy z kriminality: 1 = nikdy, 4 = často; ostatní: max. = vysoká efektivita/důvěra.

Zdroj: ESS R5.